
Presentatie over ‘Cultuurzaam’

*Pulse Transitienetwerk lanceert ‘Cultuurzaam’, een goede praktijken- en tooldatabank met handige zoekfunctie om zelf aan de slag te gaan met duurzaamheid. Twee organisaties stellen hun goede praktijk live voor en gaan erover in gesprek. Met **Finn Van Dinter, Stef Moens & Raf Custers**.*

Version traduite en Français plus bas dans le texte

1. Finn Van Dinter – Lancering van de vernieuwde databank Cultuurzaam

Finn Van Dinter opende de sessie met de voorstelling van de vernieuwde **Cultuurzaam praktijken- en toolsdatabank**. Cultuurzaam is een initiatief van Pulse Transitienetwerk en richt zich op het verbinden van cultuur- en jeugdwerkprofessionals rond duurzaamheid.

Missie en historiek

De eerste toolkit werd ontwikkeld in 2016, in de context van de internationale klimaatagenda (o.a. naar aanleiding van de klimaatop in Parijs). De toenmalige Vlaamse minister van Cultuur, Sven Gatz, wilde een concreet instrument meenemen naar de klimaatop. Zo ontstond Cultuurzaam: een online platform met tools ontwikkeld door en voor de cultuursector.

Na bijna tien jaar was de databank verouderd en dringend toe aan een update. Met steun van de Nationale Loterij en in samenwerking met het communicatiebureau Stetic werd een nieuwe versie gerealiseerd.

Wat is er nieuw?

De belangrijkste vernieuwingen zijn:

- Niet enkel tools, maar ook **praktijkvoorbeelden (cases)** uit het veld.
- Een bredere sectorale dekking: kunstorganisaties, individuele kunstenaars, erfgoedinstellingen, sociaal-cultureel werk en jeugdwerk.
- Filters op basis van duurzaamheidsthema's en SDG's.
- Actualisering van bestaande links en toevoeging van nieuwe cases.

De databank wil een praktisch instrument zijn om duurzaamheid concreet toepasbaar te maken binnen de cultuursector.

Toekomst van Pulse Transitienetwerk

Finn Van Dinter bracht ook minder positief nieuws: Pulse Transitienetwerk verloor eind december zijn structurele financiering en zal ophouden te bestaan als organisatie. Er wordt momenteel gezocht naar partners om de databank verder te onderhouden. De hosting is alvast voor drie jaar verzekerd.

De presentatie van de databank behoort tot de laatste activiteiten van de organisatie. De focus ligt nu op het vinden van een nieuwe coalitie om het werk rond duurzaamheid in de cultuursector verder te zetten.

2. Stef Moens – Giftshop en regeneratief toerisme

Stef Moens stelde het project **Giftshop** voor, een initiatief van Plek VZW in Gent. Het project focust op toerisme en de vraag hoe toerisme kan bijdragen aan lokale gemeenschappen.

Van polarisatie naar co-creatie

Het publieke debat over toerisme is vaak gepolariseerd (bijvoorbeeld protesten in Barcelona tegen massatoerisme). Giftshop wil deze tegenstelling doorbreken door toeristen niet als probleem te zien, maar als potentiële partners.

De centrale gedachte: **elke toerist is elders ook een bewoner**. Toeristen kunnen dus betrokken worden bij het versterken van lokale gemeenschappen.

Regeneratief toerisme

Stef Moens verwijst naar het Vlaamse beleid “Reizen naar Morgen”, waarin toerisme niet langer louter economische groei nastreeft, maar inzet op het creëren van een florierende gemeenschap.

Giftshop stelt vast dat toeristen in Gent jaarlijks miljoenen euro's aan toeristentaks bijdragen, maar dat dit geld anoniem verdwijnt in een algemene pot. Er is geen bewustmaking van de impact van die bijdrage.

Concrete acties

Giftshop experimenteerde met:

- Een alternatieve “toeristische dienst” waar lokale bewoners persoonlijke aanbevelingen geven.
- Artistieke interventies tijdens de Gentse Feesten.
- Projecten rond voedselverspilling (fine dining met geredde voeding).
- Transparantie over lokale productieketens (waterijs gemaakt van stadswater en gered fruit).

De focus ligt op participatie en bewustmaking via artistieke methodes.

Hotel for Travelers

Het meest ambitieuze project is **Hotel for Travelers**. De analyse: in Gent staan jaarlijks ongeveer 30% van de hotelkamers leeg. Tegelijk is er een woning- en opvangcrisis.

Giftshop stelt voor om lege hotelkamers tijdelijk in te zetten voor mensen in kwetsbare situaties (preventie van dakloosheid), naar het voorbeeld van Rooms for Change in Nederland.

Doel:

- Leegstand activeren.
- Sociale impact creëren zonder nieuwe infrastructuur te bouwen.
- Hotels als partners betrekken in plaats van te culpabiliseren.

Het project wil starten in Gent en later uitbreiden naar onder meer Oostende.

3. Raf Custers – A Seat for the Sea

Raf Custers presenteerde samen met filmmaker Greet Brouwers het transmediale kunstproject **A Seat for the Sea**.

Thema: diepzeemijnbouw

Het project onderzoekt de impact van diepzeemijnbouw: het ontginnen van polymetallische nodules (metaalknollen) op de oceaانبodem, onder meer door bedrijven zoals Lockheed Martin.

De industrie stelt dat deze metalen noodzakelijk zijn voor de energietransitie. Custers plaatst hier kritische vragen bij.

Van journalistiek naar kunst

Waar klassieke journalistiek vooral rationele argumenten gebruikt, wil A Seat for the Sea ook emotie, verbeelding en zintuiglijke ervaring inzetten. Het project omvat:

- Publieke acties (zoals het oplossen van een gigantisch doek in water in Brussel).
- Performances en installaties.
- Podcasts.
- Samenwerkingen met wetenschappers, vissers, activisten en eilandgemeenschappen.

Er werd onderzoek gedaan in onder meer de Cookeilanden in de Stille Oceaan.

De stem van de zee

Centrale vraag: **kan de zee een stem krijgen in beslissingen over exploitatie?**

Het project vertrekt vanuit het idee van “more than human”: de mens is niet het centrum, maar deel van een groter ecosysteem. Het gaat om een mentale transitie, niet enkel een technologische.

Duurzaamheid in de praktijk

Ook de artistieke praktijk zelf is duurzaam georganiseerd:

- Gebruik van natuurlijke materialen (zoals wieren).
- Vermijden van plastic.
- Eerlijke verloning volgens correcte barema's.
- Samenwerking in netwerken.

Custers eindigt met het concept van “future ancestors”: wij zijn niet enkel verantwoordelijk voor toekomstige generaties, wij zijn hun voorouders in wording.

1. Finn Van Dinter – Lancement de la nouvelle base de données Cultuurzaam

Finn Van Dinter a présenté la nouvelle version de la base de données Cultuurzaam, développée par Pulse Transitionenwerk, un réseau flamand reliant les professionnels de la culture et du secteur jeunesse autour des enjeux de durabilité.

La première version date de 2016, dans le contexte de la politique climatique internationale. Après presque dix ans, la plateforme était obsolète. Grâce au soutien de la Loterie Nationale et en collaboration avec l'agence Stetic, une nouvelle version a été lancée.

Les principales nouveautés :

- Ajout d'exemples concrets (cases) en plus des outils.
- Mise à jour des contenus.
- Possibilité de filtrer selon les thématiques de durabilité et les SDG.
- Élargissement aux différents secteurs culturels.

Cependant, Pulse Transitionenwerk perd son financement structurel et cessera ses activités. La base de données restera accessible au moins trois ans. Une recherche de partenaires est en cours pour assurer sa continuité.

2. Stef Moens – Giftshop et le tourisme régénératif

Stef Moens a présenté Giftshop, un projet de Plek VZW à Gand, qui explore une nouvelle manière d'aborder le tourisme.

Face à un débat souvent polarisé (ex. Barcelone), Giftshop considère les touristes non comme un problème mais comme des acteurs potentiels de solutions locales. Le principe central : chaque touriste est ailleurs un habitant.

Le projet s'inscrit dans la logique du tourisme régénératif (« Reizen naar Morgen »), qui vise à renforcer les communautés locales plutôt qu'à poursuivre uniquement la croissance économique.

Parmi les actions :

- Accueil alternatif de touristes par des habitants.
- Interventions artistiques durant les fêtes de Gand.
- Projets contre le gaspillage alimentaire.
- Transparence sur l'impact économique local.

Le projet phare, « Hotel for Travelers », propose d'utiliser les chambres d'hôtel inoccupées (environ 30 % par an) pour accueillir temporairement des personnes menacées de sans-abrisme. Inspiré d'un modèle néerlandais, le projet vise à activer les capacités existantes sans construire de nouvelles infrastructures.

3. Raf Custers – A Seat for the Sea

Raf Custers a présenté le projet artistique transmédiatique A Seat for the Sea, consacré à la question de l'exploitation minière des grands fonds marins.

Cette pratique industrielle vise l'extraction de nodules polymétalliques, considérés comme nécessaires pour la transition énergétique. Le projet questionne cette logique.

Contrairement au journalisme classique, l'approche artistique mobilise émotion, expérience et participation. Le projet comprend :

- Performances publiques.

-
- Installations.
 - Podcasts.
 - Collaborations avec scientifiques, pêcheurs, activistes et communautés insulaires.

Question centrale : comment donner une voix à la mer ?

Le projet s'inscrit dans la perspective « more than human », où l'humain est une partie d'un écosystème plus vaste. Il s'agit d'une transition mentale autant qu'écologique.

Enfin, Custers insiste sur la responsabilité intergénérationnelle à travers le concept de « future ancestors » : nous sommes les ancêtres des générations futures.